

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

A TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ UZUN TEZİ

“AŞKIN FARKLI YÜZLERİ”

Kılavuz Öğretmen: Buket ŞAFAK CİĞEROĞLU

Öğrencinin Adı: Metin Can

Öğrencinin Soyadı: IŞIK

Diploma Numarası: 001129-0038

Sözcük Sayısı: 3936

Araştırma Sorusu: Sabahattin Ali'nin “*Değirmen*” adlı yapıtında yer alan öykülerde aşk olgusu nasıl ele alınmıştır?

ÖZ/PLAN

Uluslararası Bakalorya Programı, A1 dersi Türk Dili ve Edebiyatı alanında ele alınan bu tezde, Sabahattin Ali'nin *Değirmen* adlı yapıtından seçilen “Değirmen, Komik-i Şehir, Bir Cinayetin Sebebi, Kurtarılamayan Şaheser, Viyolonsel, Kazlar” öykülerinde aşk olgusunun ele alınışı neden ve sonuçlarıyla incelenmiştir. Bu tezin amacı, toplumsal yapı içerisinde bireylerin aşk olgusu karşısında geçirdikleri süreçlerin kendi hayatlarında nasıl bir değişime neden olduğunu ortaya koymaktır. Tez, dört başlık altında aşk –karşılıklı aşk olgusu, karşılıksız aşk olgusu, koşullu aşk olgusu, aile kavramı içinde aşk olgusu- incelenmiştir. Tezin sonucunda bireylerin içinde buldukları koşullara göre aşk olgusunu farklı biçimlerde yaşayarak duygularını yansıttıkları görülmüştür.

Sözcük Sayısı: 95

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
1.SABAHATTIN ALİ’NİN ÖYKÜLERİNDE AŞK OLGUSU	4
1.1 KARŞILIKLI AŞK OLGUSU.....	5
1.2 KARŞILIKSIZ AŞK OLGUSU	10
1.3. KOŞULLU AŞK OLGUSU	12
1.4. AİLE KAVRAMI İÇİNDE AŞK OLGUSU	16
SONUÇ	188
KAYNAKÇA.....	20

Araştırma Sorusu: Sabahattin Ali'nin "*Değirmen*" adlı yapıtında yer alan öykülerde aşk olgusu nasıl ele alınmıştır?

GİRİŞ

İnsan olmanın doğasında yer alan "aşk" olgusu birçok kişi için yaşamının anlamıdır. Tutkulu bir şekilde yaşanan aşklar, edebi yapıtlara da konu olmuştur. Yaşam denen mücadelede insanlar hayata tutunmak için aşklarını korumaya çalışırlar, böylece varlıklarını sürdürürler. Ancak yaşanması istenen aşk, her zaman bireyleri mutlu edemez, içinde bulunulan koşullar aşkın istendiği gibi yaşanmasına olanak tanımayabilir.

Sabahattin Ali, "*Değirmen*" adlı yapıtında kadın erkek ilişkileri içerisindeki farklı aşk olgularını ve bu olguların figürler üzerindeki etkilerini ele almıştır. Öykülerdeki figürlerin aşk olgusunu yaşayışları ve toplumsal yapıdan etkilenme şekilleri birbirinden farklıdır. Bu bağlamda aşk, dört ayrı başlıkta incelenmiştir. "*Değirmen*" ve "*Komik-i Şehir*" öyküleri karşılıklı aşk olgusunu göstermektedirler ve birinci alt başlığı oluşturmaktadırlar. Bu öykülerde geçen bireyler birbirlerine karşı bir aşkla bağlıdırlar fakat toplumsal sorunlar ve baskılar yüzünden aşklarını diledikleri şekilde yaşayamazlar. "*Bir Cinayetin Sebebi*" öyküsü tezin ikinci alt başlığı olan karşılıksız aşk olgusu başlığı altında incelenmiştir. Bu öyküde odak figürün duyduğu tek taraflı aşk ve bu aşk için yapabildiği fedakarlıklar anlatılmaktadır.

Tezin üçüncü alt başlığında koşullu aşk olgusu "*Kurtarılamayan Şaheser*" ve "*Viyolonsel*" öyküleri üzerinden ele alınmıştır. Bu öykülerde figürler birbirlerine bir koşul öne sürmüşler, aşklarını bu koşula bağlamışlar, bu da ilişkilerini kötü yönde etkilemiştir. "*Kazlar*" öyküsü aile

kavramı içerisinde aşk bağlamında tezin dördüncü alt başlığını oluşturmaktadır. Bu öyküde odak figür kocası için birçok fedakarlık yapmaktadır ancak toplumsal sorunlar ilişkilerinin arasına girmekte ve onları huzursuz etmektedir.

“Değirmen” adlı yapıtta aşk olgusunun içinde bulunulan koşullarda nasıl şekillendiğini, bireylerin bu süreçte yaşananlardan nasıl etkilendiklerini figürler üzerinden ortaya konmuştur.

1. SABAHATTİN ALİ’NİN ÖYKÜLERİNDE AŞK OLGUSU

Toplumun yarattığı değerler bütünü, bireyin duygularını özgür bir biçimde yaşamasına her zaman olanak tanımaz. Değirmen’de yer alan öykülerde farklı çıkmazlarda yer alan bireylerin yaşadıkları sürece tanık oluruz. Aşk, insanı derinden sarsarken aynı zamanda bireyin yaşama alanlarını da alt üst edebilir. Bu bağlamda öyküler aşkın bireyi etkileme alanlarına göre farklı başlıklarla sınıflandırılmıştır.

Aşk olgusunun karşılıklı, karşılıksız, koşulsuz veya aile kurumu içinde yer alması, bireylerin duydukları aşkın büyüklüğü ve kendi bireysel kimliklerinin aşka kattığı anlamla ilgilidir. Bireyler içinde buldukları ortama, statüye, yetiştiriliş biçimlerine göre tutum ve davranışlar geliştirirler. İnsanlar, bir başkasına değer verme, aşkla sevme, kendi varlığını önemsemenin dışına çıktığında kendileri de bu süreçten zarar görürler. Bu durum, toplumun içinde yer almamızı sağlayan değerler bütününden zaman zaman uzaklaşılmasına da neden olur. Aşağıda verilen sınıflandırmalar çerçevesinde farklı koşullarda yer alan bireylerin kendi ruhlarında duyumsadıkları aşkın yaşamlarına etkisi neden ve sonuçlarıyla ortaya konmuştur.

1.1 KARŞILIKLI AŞK OLGUSU

Aşk insanların birbirlerine karşı duydukları aşırı sevgi ve bağlılık duygusudur. Bu duygu karşılıklı olduğu zamanlarda insanlar arasında sağlıklı bir ilişki kurulabilir. Karşılıklı olarak yaşandığında aşk insanı mutlu eder ancak koşullarla birlikte gelişen bedeller bireyin önünde engel oluşturabilir.

Aşk, insanların tutkuyla yaşadıkları bir durumdur. İnsanlar aşkları için birçok şeyi göze alabilirler. Sabahattin Ali'nin "*Değirmen*" adlı öyküsü, bahar mevsiminde Edremit tarafına çadır kuran kabiledeki Çingene'lerden Atmaca'nın yakınlarındaki değirmenin sahibinin kızına olan aşkını konu alır. Çingene grubu içerisinde yağız, heybetli, çevik, cesaretli olarak betimlenen Atmaca, diğer Çingenelerden farklı olarak nota bilmektedir, şehir mektebinde okumuştur ve çok içli klarnet çalar. Atmaca derin bir kişiliğe sahiptir, karşısındakileri bakışlarıyla etkiler, duygularını açıkça ifade etmez. Birini sevdiği için mi, yoksa kimseyi sevmediği için mi bu kadar derin ve içli çaldığını kimse bilemez.

Atmaca, değirmencinin kızına aşık olur. Küçükken sağ kolunu değirmenin çarklarından birine kaptıran değirmencinin kızı çok güzel bir kızdır. Kolunun yerine şalvarının beline iliştilen boş bir yen sallanan kızın yüzü hep asiştir. Kız, içinde yaşadığı topluma bağlı olarak kolunun da olmayışıyla kendini eksik hissetmektedir. Kendi içinde çocukluğundan beri özlemle ve hasretle yaşamını herkes gibi sürdürebilmeyi düşünmektedir. Her akşam Çingeneleri dinlerken dümdüz bakışı, isteksiz gülüşüyle etrafında olup bitenlerle pek ilgilenmemektedir. Kolunun olmayışı nedeniyle akranları olan genç kızlardan ayrılan değirmencinin kızı, bütün çocukluğunu tükenmeyen bir hasretle geçirmiştir. "*Geceleri birbirlerinin evinde toplanıp cümbüş yapan kızlarla da birleşemezdi, çünkü ne tef çalmak, ne de parmaklarının arasına tahta kaşıklar alarak*

oynamak elinden gelirdi... Belli ki onun bütün çocukluğu bitmez tükenmez bir hasretle geçmiş; belli ki zeytin dallarına sincap gibi tırmanan, birbiriyle alt alta üst üste güreşen, değirmenin önünde erkek çocuklarla su fişkirtmaca oynayan akranlarına bir duvara yaslanarak istek dolu gözlerle bakmıştı.” (Ali, 18). Değirmencinin kızı zamanla büyüdükçe birçok şeyi yapma hakkının kendisinde olmadığını fark etmiştir. Değirmenin önündeki taş sedirde oturarak etrafını hüznle saatlerce izlemektedir.

Odak figür Atmaca'nın Değirmencinin kızına duyduğu aşk çok kuvvetlidir. Geceleri çınarın altında sevdiğini düşünerek klarnet çalmaya başlar. Ruhunda duyumsadığı bu aşk, klarnet çalışında kendini gösterir. *“Onun çalışında, bir ateş yığını etrafında haykıran ateşe tapanların, yahut batmakta olan bir gemiye çarpan dalgaların feryadı ve inleyişi vardır.”(Ali; 18)* Daha önce ona aşık olan kimseye yüz vermeyen Atmaca değirmencinin kolu olmayan kızına daha önce hiç olmadığı gibi vurulmuştur.

İçinde yaşadığımız toplumun belli değer yargıları vardır. Değirmen adlı öyküde de verilen köy yaşamı insanların belli kalıplar içinde yaşamasına neden olmaktadır. Aşık olmak , evlenmek sağlıklı insanların yaşaması gereken bir olgu gibi algılanmaktadır. Değirmencinin kızının kendini eksik görerek bu duygulardan mahrum bırakmaktadır. Birbirlerine duydukları aşkın bu eksikliği gideremeyeceği kanısındadır. Değirmencinin kızı da Atmaca'yı sevmektedir, fakat kolunun olmayışı onu üzmekte ve Atmaca'ya göre eksik olduğunu düşündürmektedir. Kendisinin Atmaca'ya layık olmadığını ve beraber olmaları durumunda hep bir utanç içinde olacağını ona söylemektedir. Kız, birbirlerine duydukları aşkın bu eksikliği gideremeyeceğini düşünmektedir. *“Atmaca burada bir nefes aldı ve gözlerini yere indirdi: ‘Düşünüyorum, birleşirsek bu ikimiz için de sahidan azap olacak. Aramızda anlaşılmaz, boğucu bir havanın*

dolaştığını hissedeceğiz. Eğer o bana açılmaz, bana naz edemez, bana içinden geldiği gibi sarılamazsa, gözleri her zaman: ‘ Ne diye gençliğini benim için nara yaktın, sana yazık değil mi?’ demek isterse, ben ne yaparım?’”(Ali, 20)

Atmaca, sevdiği kızın bedensel eksikliğinin aralarında sorunlar yaratacağının farkındadır ancak aralarındaki aşkı üstün görmekte ve bu durumu aşabileceklerini düşünmektedir. İki sevgili, büyük bir coşkuyla buluşmakta ancak bedensel noksanlık üzerine oluşan gerçeklik onları ayırmaktadır. Bu, aşklarını gerçek anlamda yaşayabilmelerine engel olmaktadır.

Bir gün Çingene grubu havanın yağmurlu ve kötü olduğu bir günde değirmenin içinde ahenk yaparken Atmaca, bu sıkıntılı durumdan kurtulmak ve bir çıkış yolu bulmak için tıpkı değirmencinin kızının küçükken başına gelen olay gibi, kolunu değirmene kaptırarak, aralarına giren bu eksikliği eşitlemeye çalışmıştır. Atmaca'nın değirmene bilerek kolunu kaptırması, duyduğu aşkın büyüklüğünden kaynaklanmaktadır. Sonrasını düşünmeden yaptığı bu hareket içinde yaşadıkları toplumun da baskısının bir sonucudur. Bedensel eksikliğin birlikte olmalarına engel olduğunu düşünen Atmaca, yaptığı hareketle bu engeli ortadan kaldırdığını düşünmektedir. Büyük bir fedakarlık içeren bu eylem, odak figürün kendi içinde büyük bir duygu seli içinde olduğunun da göstergesidir. Öyküde bedensel bir eksiklikle bireylerin birbirine duyduğu karşılıklı aşk, odak figürün aynı bedensel eksikliği oluşturmasıyla bireyleri fiziksel olarak eşitlemiştir. “Değirmen” adlı öyküde odak figür ve sevdiği kız, karşılıklı aşk içinde yer alırken birbirlerine duydukları aşk, gerçek dünyanın sınırlarını aşmıştır.

Sabahattin Ali'nin “*Komik-i Şehir*” adlı öyküsü bir tiyatro kumpanyasında birlikte yer alan odak figür Rahmi ve Viktor'un aşkını konu alır. Bir mızıkacı binbaşısı olan Rahmi, Harbiye'yi yarıda bırakarak tuluatçılığa başlar. İzmirli bir Yahudi zengininin kızı olan Viktor ile

ilişkileri dört senedir sürmektedir. Bu ilişki, birbirlerine duydukları karşılıklı aşk ve birbirlerine değer vermeleri nedeniyle güzel bir şekilde sürmektedir. *“Rahmi onu bir dakika yanından ayırmıyordu... Öteki aktörlerle kanuşmasına bile razı değildi... Kendisinden başkasının onun sarı saçlarına, güzel yüzüne bakmasına dayanamazdı.”*(Ali,126) Fakat bu mutlulukları hep böyle sürmez ve içinde buldukları toplumsal yapıda süregelen toplumsal bozukluklar onların yaşamına girer.

Kumpanyanın kasabada tiyatro oyunlarını sergiledikleri bir gün, silahlı birkaç adam tarafından saldırıya uğrarlar, Viktor ile Suzan kaçırlır. Saldırıyı yapanların kasabanın sözü geçen kimselerinden olması durumu iyice zorlaştırır. Rahmi bu durum karşısında çaresizliğinden ne yapacağını bilemez ve jandarma kumandanına giderek olay hakkında takip kararı çıkarılmasını ister. Kumandan, kasabanın ileri gelenlerine karşı çıkamayışı nedeniyle soğuk havayı bahane ederek takip kararını çıkarmaz. Rahmi'nin kaymakama gitmesi de sorunu çözmez, o da konuyu geçiştirmeye çalışır.

Viktor'u kaçıran adamların “Çömlekçizadeler” oluşu nedeniyle kasabadaki kimse onlarla başını belaya sokmak istemez. Bu yüzden Rahmi hem kaymakam hem de jandarma kumandanı tarafından terslenmiştir. Kaymakam'ın Victor için kötü sözler sarf etmesi Rahmi'yi çıldırtır.

“‘Canım herhalde kadının da gönlü vardı. Bak ... Öteki nasıl kurtulup gelmiş...’ ‘Baygınmış efendim...’ ‘Laf!..’ ‘Beyefendi... Boş şeyler konuşuyoruz... Vakit geçecek!..’ Öteki kızdı... Kendisine, kazanın kaymakamına bu laf söylenir miydi?.. ‘Boş şeyler mi konuşuyoruz?.. Biliyor musun ne dediğini?.. Bir orospu için başımıza iş mi açacaksın?’ Bu sefer Rahmi kızdı: ‘Orospu... Orospu ha... Kaymakam bey... O sizin, namuslu geçinenlerinizden bile namusludur!..’ Bu lafa da kızmak gereğini hissetti: ‘Edepsiz... Takip çıkarmıyorum!..’”(Ali,130) Odak figür Rahmi ile Kaymakam arasında geçen diyalog, kasabada belli bir gücü olan kaymakamın odak figüre kin

beslemesine ve bundan sonra gelişecek olaylarda onun aleyhinde kararlar almaya başlamasına neden olur.

Takip kararı çıkmayınca odak figür bir at kiralar ve tek başına Viktor'u aramak için yola çıkar. Viktor'u bulur, Rahmi ona duyduğu aşkla kötü durumdaki sevgilisini iyileştirmeye çalışır. Kaymakam'ın olayın ardından Viktor'la konuşmak istemesi, onun güzelliğine dayanamayıp taciz etmesiyle Viktor'un kaymakama tokat atması, Rahmi ile onu iyice birbirinden ayıracaktır. Kaymakam'ın emriyle Viktor'u umumhaneye götürülür, iki sevgili sıkıntılı bir duruma düşer.

Bireylerin birbirlerini sevmeleri, duydukları aşkın büyüklüğü, mutlu olmalarına olanak tanımayabilir. İçinde bulunulan koşullar da bu birlikteliğin sürdürülmesinde etkilidir. Toplumda kadınlara değer verilmeyişi, hatta kadınların kumpanyada rol alarak halkın karşısına çıkması, erkeklerin gönül eğlendirebileceği kişiler olarak görmelerine neden olmaktadır. Rahmi, buldukları kasabada yaşadıkları bu sıkıntılı süreçten, büyük bir aşkla sevdiği kadının toplumdaki erkekler tarafından bu hale düşürülmesinden oldukça etkilenmiştir. *“Bu son vaka Rahmi'yi fena sarstı, muvazenesi bozuldu. Bir meczup gibi sokaklarda dolaşıyor, her gördüğü adamın yanına sokularak derdini anlatıyor, muavenet, merhamet dileniyordu.”*(Ali, 135) Odak figür bu çaresizlik içinde kaymakama yalvarmakta ve Viktor'u bırakması için ona her gün ısrar etmekte, kaymakamı öldürmekle bile tehdit etmektedir. Kaymakam, bunlara hiç aldırmayarak tiyatro kumpanyasının şehirden uzaklaştırılması kararını alır.

Tiyatrocular kasabadan ayrıldıkları sırada arabaları bir köprünün üzerindeyken odak figür Rahmi'nin, içinde bulunduğu durumu kaldıramayarak çaresizlik içinde atın dizginlerine asılması ve ölmesi, sevdiği kadına duyduğu aşkın büyüklüğünden kaynaklanmaktadır. Sürecin sonunda Viktor'un verem olduğu öğrenilir. Kadın da yaşadıklarından dolayı yıpranmış, sevdiği erkekten zorunlu olarak ayrılmıştır. Birbirlerine karşılıklı aşk ve bağlılık duyan bu bireyler

toplumsal bozuklukların yol açtığı olaylar yüzünden birlikteliklerini sürdüremez ve çaresizlik içinde yaşamları son bulur.

1.2 KARŞILIKSIZ AŞK OLGUSU

Aşk karşılıklı olduğu zaman sağlıklı bir ilişki başlayabilir ve bireyler mutlu olabilir. Ancak karşılık bulamayan aşklar insanları mutsuz eder ve onları hayatta ümitsiz ve yalnız bırakır. Bu çaresizlik bireyleri farklı arayışlar ve çözüm yolları bulmaya yöneltir. Bireyler, sevdiklerine ulaşmaya çalışırken zaman içinde toplumsal değerlerden uzaklaştıklarının farkına varamazlar.

Sabahattin Ali'nin "*Bir Cinayetin Sebebi*" adlı öyküsü Hüsameddin adlı odak figürün sevdiği kıza olan aşkını ve kızın ilgisini kazanabilmek için işlediği cinayeti konu alır. Hüsameddin, arkadaşları aracılığıyla sevdiği kızla tanışır ancak kızın zekice cevapları ve tavırlarıyla baş edememekte, bir ilişki başlatamamaktadır. Odak figür ne kadar uğraşsa da üstü kapalı bir şekilde kızını sevdiğini söylese de kız onun söyleyeceklerini önceden anlamakta ve hazırcevaplığıyla onu şaşkına çevirmektedir. Her ne kadar başta karşılıklı bir aşk gibi gözükse de zamanla sevdiği kız odak figürden soğumuştur ve tek taraflı bir aşk oluşmuştur. Bu durum odak figürü rahatsız etmekte ve bir çare bulma arayışına sürüklemektedir.

Odak figür Hüsameddin'in çabasına rağmen ona ilgi göstermeyen ve zamanla ondan soğuyan kız bir gün beraber gittikleri mahkeme salonunda duruşmasını izlediği cinayet işleyen Necmi'den hayranlıkla bahseder. Hüsameddin, adamın sadece katil olduğu için bu ilgiyi görmesine deli olmakta ve onu kıskanmaktadır. Bu kıskançlık, zamanla hırsa dönüşür. "*Kendimi araştırınca Necmi'yi sahiden kıskandığımı hissettim: Güzelliğini, tavırlarını değil, katilliğini... Çünkü onun bu kadar beğenilmesine sebep, yalnız katil olmasıydı. Adam öldürünce bunların*

gözünde yükselmişti... Düşündüm: O bana bu kadar alaka gösterse ben neler yapmazdım?.. Acaba, dedim, birisini öldürsem benimle bu kadar meşgul olurlar mı ... Adam öldürmek ve mahkemeye düşmek bende değişmez bir fikir oldu.”(Ali,113) Genç kızlar, toplumda farklı olan “güç” simgesi ve cesaret olgusu ifade eden eylemlere önem vermekte ve bunları etik değerlere tercih etmektedirler.

Kadın figürün aşka erkekle aynı oranda karşılık vermemesi, erkek figürün zayıflığı, duygusal boşluğu, takıntılı ruh hali, etik değerlerden uzaklaşmasına yol açmaktadır. Odak figür Hüsameddin, kafasındaki bu düşüncelerle, sevdiği kızın ilgisini çekme hırsıyla cinayet işlemek için plan yapar. Daha yeni öğretmen olmuş ve bu nedenle harcırahını almıştır. Cinayet işleyebilmek için bir bahane üretir. Harcırahını bir yerlerde harcar ve bu bahaneyle yol parası için eskiden tanıdığı komisyoncu Nuri Bey’i öldürür.

Hüsameddin, suç işledikten sonra duruşmaya heyecanla gelmekte ve sevdiği kızı izleyenler arasında görmek için duruşmaya gelenleri dikkatle incelemektedir. Sevdiği kızı göremez, bu yüzden duruşmaları erteletir. Sırf sevdiği kızın ilgisini çekmek için cinayet işler. Buna rağmen kızın mahkemeye gelmemesi, Hüsameddin’i daha da üzer. Aşkı için yaptığı bu delice harekete kızıdan hiçbir şekilde karşılık bulamaz ve üzüntüsünden kahrolur. “ *Aman Allahım, reis bey!.. Ben onun için, yalnız onun için adam öldürmüşken, bu sefer de gelmedi reis bey, bu sefer de gelmedi...*” (Ali,114) Hüsameddin’in yaptığı bu hareketle, erkeklerin kadınlara tutkulu bir şekilde bağlanabildikleri, bu aşk için her şeyi yapabilecekleri, duygularını etik ve ahlaki değerlerin üstünde tutabilecekleri, “suç” işlemek gibi toplumsal düzende kabul görmeyen değerleri duyguları uğruna işleyebilecekleri ortaya konmuştur.

1.3. KOŞULLU AŞK OLGUSU

Bireyler bazı durumlarda daha çok sevilme isteği ve sevgilinin bağlılığını kıskanma nedenleriyle ilişkilerinde koşul öne sürerler ve aşklarını bu koşula bağlarlar. Bu durumda bireylerin kendi egoları aşklarının önüne geçebilmekte ve ilişkilerine zarar vermektedir. Koşul öne sürmek, aşkı daha tutkulu yaşamaktan ziyade uzun vadede aşkın esiri olmaya dönüşür.

Sabahattin Ali'nin "*Kurtarılamayan Şaheser*" adlı öyküsünde odak figürün aşkı için her türlü çabayı ve emeği sarf etmesine tanık oluruz. Genç şair yazdığı birbirinden güzel şiirlerle memleketteki kadınları etkilemektedir. Kadınlar, onun şiirlerini şehvetle dinlemekte, ona aşık olmaktadır. Yalnızca çok güzel biri olan odak figürün sevdiği kız bu şiirlerden etkilenmemektedir. Genç şair onun bu insanüstü güzelliği karşısında her seferinde daha güzel şiirler yazmaya, sevdiği kızın aşkının büyüklüğüne inandırmaya çalışmaktadır.

Odak figürün sevdiği kız, genç şairin yazdığı hiçbir şiiri yeterli görmez. Şairin kendisi için yazdığı şiirlerden daha iyilerinin önceden yazılmış olduğunu belirtir. Genç şair sevdiği kızın diğerlerinden farklı olduğunu ve onu kolayca etkileyemeyeceğini düşünmektedir. Bu güzel kız diğer kızlar gibi "güzel olan"dan etkilenmemekte, kendisi için en iyi, en güzel olanı aramaktadır. "*Güzel yazıyorsun ey şair, derin ve azametlisin, fakat Fuzuli daha derin, Goethe daha azametli değil miydi? Söyle, ihtiras ve çılgınlıkta Shakespeare'i, istihza ve ıstırapta Dante'yi geçebilir misin? Ve genç şair anlıyordu ki, bu büsbütün başka bir mahluktur. Kadınları hayran eden, çeken şeylerin buna tesiri yok. Çünkü bu kızın gözleri baktığı şeyleri görüyordu ve sınırlarında hissetmek, kafasında düşünmek kabiliyeti vardı...*" (Ali,26) Genç şair kızın bu beklentisini, onun zekasına, algısına ve düşünebilme yetisine bağlayarak sevdiği kadını kendi gözünde daha da yüceltir.

Kız, genç şaire ancak kendi dehasını ve kudretini gösterecek seviyede, olabilecek en iyi eseri ortaya koyması koşulunda kendi sevgisini kazanabileceğini söyler. Odak figür her seferinde daha iyi bir eseri yazabilmek için uğraş vermeye başlar. Dünyanın dört bir köşesine giderek filozof, düşünür ve şairlerden bilgi ve tecrübe edinir. Öğrendiklerini ruhunda harmanlayarak yeni eserler yazar ve yaptığı denemeleri sevdiği kıza göndererek onun yorumunu bekler. Sevdiği kız ise hiçbir şiiri yeterli bulmaz ve daha iyi eserlerin var olduğunu söyler. Bu durum şairin bunalıma girmesine neden olmaktadır. *“Genç şair tükenmez hıçkırıklarla minderlerin üstüne atıldı. Yüzükoyun kapanarak ağlıyor, ağlıyordu. Hayatlarında hiç sevmemiş olanların tahayyül edemeyecekleri bir acı onu boğuyor; sanki gür alevli bir meşale göğsünün içerisinde dolaşarak kaburgalarını yalıyormuş gibi kıvranyordu.”*(Ali,27) Sevgi, aşk karşılıklı olduğunda bir beraberlik oluşabilir. Bireylerin koşullu mutlulukları zaman içinde onları mutsuz edebilir. Öyküde odak figürün sevdiğine karşı koşulsuz ve sonsuz bir aşkı olmasına rağmen sevdiği kızın kendisine bir koşul sunması onu mutsuz etmekte ama yine tüm benliğini onun aşkını kazanmaya adanmaktadır.

Öyküde genç kızın şairi sürekli zorlayan bu tavrı, şairin her seferinde kendini biraz daha aşmasına neden olur. Şair, dünyanın en ücra köşelerinde bile edindiği tecrübelerle beraber büyük eserini yazacak gücü kendisinde hisseder, bu güçle beraber eserini ortaya koyar. Bu eseri sevdiği kıza gönderir ve onun da beğenisini kazanır. Sonunda genç kız da odak figüre aşkını sunmaya karar verir. Ancak genç kız, zaman içinde şairin eserini kıskanır. Şair, eserinden sonra sevdiği kadının varlığını unutmaya başlamıştır. Genç kız, şairin yalnızca kendini sevmesini ister. Ancak bu sefer de araya şairin egosu girer. Şair o ana kadar genç kıza karşı sevgi doludur ancak bu durum üzerine çıldırır, büyük uğraşlarla yazdığı eserini sevgilisinden daha önemli görür. *“ Erkek, ki o zamana kadar gözlerinde sonsuz bir tatlılık ve ilahilikten başka bir şey bulunmazdı ve*

hareketleri devamlı bir çekingenliğin ağırlığını taşırdı, birdenbire buğulanan bakışlar, pençe haline giren kollarla oraya hücum etti ve her iki ağızdan birden fırladı: ‘Çekil!’ ve hiçbirisi çekilmedi” (Ali,37) Kadın figürün şairin eserini yanan ocağa fırlatması her şeyi alt üst eder. Odak figür dayanamayıp sevdiği kadını boğazlayarak öldürür ve eserini kurtarmaya çalışır ancak eser çoktan kül olmuştur.

Her iki figürün kendi içindeki egoları zaman içinde bencillige dönüşmüştür. Kendi varlıkları ve yarattıkları eser, her iki figür için de daha değerlidir. Şairin dayanamayıp sevdiği kadını öldürmeye kalkması, eserinin yanması, birbirlerine koşullu bir aşkla bağlanan bireylerin trajik sonunu ortaya koyar. Figürlerden kadın, salt aşkı ve sevgiyi kabul etmek yerine daha fazlasını istemiş, aşkını öne sürdüğü koşulla erkeğe sunmuş; erkekse zamanla kendi yarattığı şaheseri kadına duyduğu aşktan fazla sevmiş, aşkı yön değiştirmiştir. Bireylerin farklı zamanlarda birbirleriyle ilgilenmeleri, aralarında başlayan aşkın da sürekli olmasına engel olmuştur.

Sabahattin Ali'nin “*Viyolonsel*” adlı öyküsünde odak figür ve nişanlısının tutkulu aşkı, koşullu aşk bağlamında değerlendirilebilir. Öyküde genç kızların hayallerini süsleyen odak figür ile aynı güzellikte bütün delikanlıları hayran bırakan nişanlısının birlikteliği ortaya konur. Odak figürün sevdiği kadın diğerlerinden farklı olarak çok iyi derecede viyolonsel çalmakta ve şehirdeki herkesi bu özelliğiyle etkilemektedir. Genç kadının tıpkı sevgilisine olduğu gibi viyolonseline de bir bağlılığı vardır. Odak figürü bu durum rahatsız etmektedir çünkü o yalnızca nişanlısına böyle büyük bir ilgi ve sevgi beslemektedir. Genç kadının viyolonsel çalarak vakit geçirmesi onu kıskandırmaktadır. “*Genç kız, nişanlısıyla beraber olmadığı zamanlar yalnız viyolonseliyle konuşurdu; ve ona nişanlısından dinlemek istediği şeyleri söyletirdi. Lakin, gafil genç bunu bilmiyor, onun, çalgısını kendisi kadar çok sevmesini kıskanıyordu.*” (Ali,45) Odak

figür, kendi egosuna kapılarak sevgilisinden viyolonsel çalmayı bırakmasını ister. Kadın figürün sevgilisi uğruna viyolonsel çalmayı bırakması, büyük bir fedakarlıktır. Odak figürün koşullu aşkı, koşullu sevgisi karşısında bunu yapmaya mecbur kalmıştır. Genç kadın, aşkları için bu fedakarlığı bir şartla kabul eder; o da son nefesinde bile viyolonsel dinlemektir.

İki aşık birlikte olurlar ancak mutlu birliktelikleri böyle sürüp gitmez. Bir gemi seyahatinde fırtına çıkmasıyla beraber kendilerini Afrika'da bir kabilenin ortasında bulurlar. Aşkları ise eve dönememelerinden daha büyüktür. Kadın kısa bir süre sonra hastalanır. Odak figür ise geçmişte nişanlısını viyolonsel çaldığı için kıskanmasına çok pişman olur ve verdiği sözü hatırlayarak burada maun ağacından bir viyolonsel yapar. Karşılıklı olarak birbirlerine koşul sunmaları ilişkilerini kötü yönde etkilemiştir ve odak figür sevdiği kadına koşul sunmuş olmasından üzüntü duymaktadır. Odak figür, sevdiği kadının hastalanmasıyla yaptığı hatanın farkına varır. Kadın figür ise hüzünlü bir şekilde son günlerini yaşar, sevdiği adamın çaresizliğine tanık olur. Genç kadın ona nasıl viyolonsel çalındığını öğretmeye başlar. Odak figür bir an önce kadının ölürken dinlemek istediği "Sonbahar Şarkısı"nı öğrenmek ister. Kadın bir gün, öleceğini hisseder ve şarkının notalarını sevgilisine verir. Odak figür tam şarkıyı çalmayı öğrenip geldiği sırada sevdiği kadının öldüğünü görür ve ölümünde bu şarkıyı çalamamanın hüznü ve acısıyla viyolonsel çalmaya başlar. *"O zamana kadar bu kulübede çalınan viyolonsel, vahşileri alakadar etmezdi. Fakat şimdi bu şarkı, genç adamın kalbinden ıstırap ve hıçkırık halinde viyolonsel tellerine dökülen bu beste, onları da şaşırttı, donuk hassasiyetlerine kadar işledi ve hepsi koşarak kulübenin etrafına toplandılar."*(Ali,50)

Odak figür, yaşadıklarından duyduğu acı ve pişmanlıkla, sevgilisinin ölümünün verdiği derin üzüntüyle beraber hayatının geri kalanını sevgilisine adar ve her gün mezarı başında ölürken ona çalamadığı "Sonbahar Şarkısı"nı sevdiği kadına dinletir. Bireylerin birbirlerini

olduğu gibi kabul edemeyişleri, koşullu sevgilerinin sonunda kendilerini çaresizlik içinde bırakmaları “*Viyolonsel*” adlı öyküde iki figür üzerinden verilmiştir.

1.4. AİLE KAVRAMI İÇİNDE AŞK OLGUSU

Aile kavramı içerisinde aşk bireyler arasındaki sevgiye ve bağlılığa dayanmaktadır. Bir evlilik ve bu evliliğe dayalı sağlıklı aile yapısı ancak karşılıklı sevgi ve fedakarlıkla sağlanabilir. Bu durumda bireyler birbirlerinin mutluluğu için her türlü fedakarlığı göstermektedir. Kadın figürler, ailede temel yapı taşlarıdır ve aileyi ayakta tutarlar. Kadın, ataerkil toplum yapısı içinde yerini alırken, bir eş ve anne olarak sorumluluklarını ihmal etmez ve erkeğine karşı sevgi ve saygı duyar. Sabahattin Ali'nin “*Kazlar*” adlı öyküsünde aşkın zamanla nasıl büyük bir sevgiye dönüştüğünü görürüz.

Odak figür Dudu'nun eşi Seyit'e karşı duyduğu aşkın konu alındığı öyküde Seyit, eğitimsiz biridir; toplumsal yapı içinde kabul görmeyen bir eyleme –adam öldürme- karışmıştır. Ancak kendinden daha güçlü, uyanık kişiler aynı suçu işlemiş olmalarına rağmen rüşvetle hapis yatmaktan kurtulabilmişlerdir. Öyküde sosyal adaletsizlik kavramı ele alınırken, bireylerin suç işlemeleri de aynı şekilde ceza görmeleri de ortaya konmuştur. Seyit, Dudu'ya bir mektup yollayarak hapis hane yerinin iyi olmadığını ve iki kaz getirip başgardiyana verirse daha iyi bir yere geçebileceğini söylemektedir. Dudu'nun bir kazı vardır ve bu kaz ile borçlarını ödemekte, evi geçindirmekte ve bu sayede oğlu Hüsnü'ye bakabilmektedir. “*Topu topu bir kazı vardı; onun da yumurtalarını bakkal İlyas Efendi'ye bağlamıştı. Kaz her gün yumurtlarsa, geçenlerde Hüsnü'ye içlik yapmak için aldığı bezin parasını bir ayda ödeyecekti. Şimdi kazı şehre iletirse İlyas Efendi evinde yorgan döşek koymaz, alır götürürdü. Hem sonra bir kaz... Halbuki Seyit iki*

tane istiyordu.”(Ali,87) Dudu, bu kadar zor durumda olmasına rağmen Seyit’e duyduğu aşktan dolayı ona kaz götürmek istemektedir. Akrabalarına gider ve bir kaz ister. Kimse ona yardımcı olmaz. Odak figür Dudu’nun kocasının hapiste daha iyi koşullar içinde yaşayabilmesi ve rahat edebilmesi için hırsızlık yapmak zorunda kalır. Suç işlemiş olmasına rağmen kocasına duyduğu sevgi baskın gelir. Dudu’nun bu uğraşı, Anadolu’da kadınların ne kadar fedakar olduğunu gösterir.

Seyit, hapishanedeki koşullardan dolayı verem hastalığına yakalanmış ve tam Dudu’nun geldiği zaman ölmüştür. Hapishane kapısındaki jandarma, kazları alı ama gerçeği Dudu’ya söylemez. Dudu köye dönünce kaz çaldığı için yakalanması ve hapse atılması alt sınıfta yer alan bireylerin çaresizliğini ortaya koyar. Aile kavramı içinde verilen aşk olgusu, sınıflı toplumsal yapı içinde verilirken figürlerin sevdikleri uğruna yaptıkları fedakarlıklar da bireylerin her şeye rağmen yaşama tutunma çabasını gösterir.

Öyküde, odak figür Dudu sevdiği kocası uğruna hırsızlık yapmış, hapse düşmüştür. Toplumsal düzen, alt sınıfta olan bireylerin duygularına, yaşamalarına olanak tanımamaktadır. Sosyal adaletsizliğin etkilerinin de ortaya konulduğu öyküde bireyler çaresizlik içinde kaderlerine boyun eğmektedirler.

SONUÇ

Sabahattin Ali'nin "*Değirmen*" adlı öykü kitabında içinde bulunulan toplumda farklı statülerde yer alan bireylerin birbirlerine duydukları aşk olgusunu ele alınmıştır. İnsanın doğasında yer alan sevme ve sevilme isteği, tutkulu bir biçimde aşk şeklinde ortaya çıkınca bireylerin içinde buldukları koşullarda nasıl etkilendiklerini ve yaşamlarına farklı yönler verebildikleri figürler üzerinden değerlendirilmiştir.

İncelenen öykülerde aşk, yaşanma şekillerine göre dört farklı biçimde karşımıza çıkar. Bireylerin birbirlerine duydukları aşkın karşılıklı olması "karşılıklı aşk olgusu" başlığı altında incelenmiştir. "*Değirmen*" ve "*Komik-i Şehir*" öykülerinde bireylerin içinde buldukları duygu durumları karşılıklı aşk olgusunu ortaya koyar. Bu öykülerde bireyler aşklarını yaşarken ödemek zorunda oldukları bedellerle -fiziksel ya da ruhsal- karşı karşıya kalırlar. Birbirlerine duydukları aşk, bu bedelleri ortadan kaldıramaz.

Aşk olgusunun yaşandığı bireyler arasında karşılık bulmaması "karşılıksız aşk olgusu" başlığında değerlendirilmiştir. "*Bir Cinayetin Sebebi*" öyküsünde odak figürün aşkı uğruna tüm yaşamını feda etmesine, etik değerlerden uzaklaşmasına rağmen aşkına karşılık bulamayışına tanık oluruz. Aşkın karşılıklı olmayışının bireyin yaşantısına olumsuz etkisi öyküde işlenmiştir.

Bireylerin birlikte aşkla bir yaşam sürmek yerine bunu bir koşul öne sürerek yaşayan figürler "koşullu aşk olgusu" bağlamında değerlendirilmiştir. "*Kurtarılamayan Şaheser*" ve "*Viyolonsel*" öykülerinde figürler koşul öne sürerek yaşadıkları aşk uğruna yaşamlarından büyük fedakarlıklar yapmak zorunda kalmışlardır. "*Kurtarılamayan Şaheser*" adlı öyküde odak figür, sevgilisinin sunduğu koşulu yerine getirmiş ancak kendi yarattığı eseri aşkından daha değerli

görmüş, bu ikisinin ölümüyle sonuçlanmıştır. Koşullu sevmek, aşkın önceliğini değiştirmiştir. “*Viyolonsel*” adlı öyküde ise, odak figür erkek, sevdiği kadının viyolonsel çalmayı bırakmasını, kendisini daha fazla önemsemesini istemiş ancak kadının son nefesinde kendisinden viyolonsel çalmasını istemesi uğruna tüm ömrünü sevdiği kadına adamıştır. Odak figürün koşulu, sevdiği kadının koşuluyla birleşince, insanların aşk dışında kendilerini ifade ettikleri alanın yok olmasının hayatta öncelikleri de değiştirdiği görülmüştür.

“Aile kavramı içinde aşk olgusu” son bölümü oluşturmaktadır. Toplumsal bir kurum olan evlilik ve beraberinde aile kavramı, “*Kazlar*” öyküsünde değerlendirilmiştir. Geleneksel toplum yapısı içinde kadının ailesini birarada tutmak uğruna göğüslediği zorluklar, toplumsal değerleri hiçe sayarak yapılan fedakarlıklar, kadın figürün çok sevdiği eşine kavuşmasına yetmemiştir. Aşk uğruna kendi yaşamını hiçe sayma, aile bütünlüğünü sağlayamamış, sınıflı toplum yapısı içinde yaşanan adaletsizlikler bireylerin yaşamını olumsuz etkilemiştir.

“Değirmen” adlı yapıta bakıldığında seçilen öykülerde aşk olgusunun farklı bakış açılarıyla ele alındığı ve bireyler üzerinde farklı etkileri olduğu görülmüştür. Toplumun farklı kesimlerinde yer alan bireyler evrensel bir kavram olan aşk söz konusu olduğunda koşullar ne olursa olsun kendi benliklerinin ötesinde aşkları uğruna fedakarlık yaparak kendi yaşamlarını ikinci plana atmışlardır. Yapılan tercihler, bireyleri içinde buldukları toplumsal yapı ve koşullara göre farklı şekilde etkilemiştir.

KAYNAKÇA

Ali, Sabahattin. *Değirmen*, Yapı Kredi Yayınları, 2013, Ankara.